

Briuselis, 2016 10 14
COM(2016) 655 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 767/2008 dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) sukūrimo įgyvendinimo, pirštų atspaudų naudojimo prie išorės sienų ir biometrinių duomenų naudojimo nagrinėjant prašymus išduoti vizą (REFIT vertinimas)

{SWD(2016) 327 final}

{SWD(2016) 328 final}

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 767/2008 dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) sukūrimo įgyvendinimo, pirštų atspaudų naudojimo prie išorės sienų ir biometrinių duomenų naudojimo nagrinėjant prašymus išduoti vizą (REFIT vertinimas)

1. ĮVADAS

1.1. VIS ir jos vaidmuo sudarant palankesnes sąlygas valstybėms narėms keistis duomenimis

Laipsniškai kurdama laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, Europos Sąjunga privalo užtikrinti laisvą asmenų judėjimą ir aukštą saugumo lygį. Todėl pirmiausia siekta sukurti ir įgyvendinti Vizų informacinę sistemą (VIS), suteikiančią valstybėms narėms galimybę keistis vizų duomenimis¹.

Siekiant sukurti VIS, nustatyta išsami teisinė sistema:

- 2004 m. birželio 8 d. **Tarybos sprendimu 2004/512/EB** sukurta valstybėms narėms keistis vizų duomenimis skirta sistema – VIS.
- 2008 m. liepos 9 d. **Reglamentu (EB) Nr. 767/2008** nustatyta VIS paskirtis, funkcijos ir su ja susiję įsipareigojimai ir, siekiant palengvinti prašymų išduoti vizą nagrinėjimą bei susijusių sprendimų priėmimą, nustatytos valstybių narių keitimosi vizų duomenimis sąlygos ir tvarka.
- 2009 m. liepos 13 d. **Reglamentu (EB) Nr. 810/2009** (Vizų kodeksas) nustatytos biometrinių identifikatorių registravimo Vizų informacinėje sistemoje taisyklės.

Taip pat nustatytas VIS tikslas – didinti vidaus saugumą ir kovoti su terorizmu. Todėl 2008 m. birželio 23 d. **Tarybos sprendimu 2008/633/TVR** nustatytos sąlygos, kuriomis valstybių narių paskirtos institucijos ir Europolas gali gauti prieigos teisę naudotis Vizų informacine sistema teroristinių ir kitų sunkių nusikaltimų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo tikslais.

VIS svarbi siekiant:

- 1) pagerinti bendros vizų politikos įgyvendinimą, konsulinį bendradarbiavimą ir centrinės valdžios institucijų konsultavimąsi, siekiant išvengti grėsmės vidaus saugumui ir užkirsti kelią palankiausių vizų išdavimo sąlygų paieškai;
- 2) palengvinti kovą su sukčiavimu ir patikrinimus išorės sienų perėjimo punktuose bei valstybių narių teritorijose;
- 3) padėti nustatyti ir grąžinti neteisėtus imigrantus;
- 4) palengvinti Dublino reglamento² taikymą.

¹ Šiame dokumente valstybėmis narėmis vadinamos Šengeno valstybės narės, t. y. ES valstybės narės, kurios yra Šengeno narės, ir asocijuotosios Šengeno šalys.

² Reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo pakeičiamas Reglamentas (EB) Nr. 343/2003, OL L 50, 2003 2 25, p. 1.

Konkrečiai, naudojantis VIS lengviau užtikrinti valstybių narių vidaus saugumą ir kovoti su terorizmu³, nes tobulinamas prašymų išduoti vizą vertinimas. Be kita ko, pagerinamas centrinės valdžios institucijų tarpusavio konsultavimasis, taip pat prašymus pateikiančių asmenų patikrinimas ir tapatybės nustatymas konsulatuose bei sienos perėjimo punktuose. Bendros vizų politikos bendrasis tikslas ir pagrindinis kriterijus yra valstybių narių vidaus saugumo užtikrinimas ir kova su terorizmu. Naudojantis VIS taip pat lengviau kovoti su neteisėta imigracija⁴ ir sudaromos palankesnės sąlygos sąžiningiems keliautojams, nes patobulinamos ir palengvinamos vizų išdavimo ir patikrinimų procedūros.

Nuo 2011 m. spalio mėn. iki 2016 m. vasario mėn. VIS laipsniškai diegta visuose valstybių narių konsulatuose visame pasaulyje.

Kasmet 26 valstybės narės ir asocijuotosios Šengeno šalys išduoda apie 16 mln. Šengeno vizų. Iki 2016 m. kovo mėn. pabaigos į VIS buvo įvesta beveik 23 mln. prašymų išduoti vizą ir 18,8 mln. pirštų atspaudų.

Sistemoje viršyta 1 mln. operacijų per dieną ir 100 000 operacijų per valandą riba. Jos pajėgumas – iki 450 000 operacijų per valandą; joje galima saugoti ir tvarkyti 60 mln. su prašymais išduoti vizą susijusių duomenų vienetų.

1.2. Vertinimas ir stebėseną

Pagal VIS teisinę sistemą numatytas vertinimas, kaip įgyvendinamas **VIS reglamentas**⁵ ir **VIS sukūrimo sprendimas**⁶, taip pat kaip teisėsaugos institucijos naudoja šią sistemą, remiantis **teisėsaugos institucijų prieigos prie VIS sprendimu**⁷, ir kaip naudojami biometriniai duomenys pagal prašymų išduoti vizą nagrinėjimo tvarką, remiantis **Vizų kodeksu**⁸.

Tuo remdamasi ir atsižvelgdama į bendruosius ES politikos priemonių vertinimo pagal Reglamentavimo kokybės (REFIT) programą principus ir kriterijus, Komisija 2015 m. pradėjo pirmą sistemos vertinimą nuo jos įsigaliojimo (2011 m.) ir visų pirma nagrinėjo šiuos dalykus:

- VIS veikimo rezultatus;
- kaip VIS buvo įgyvendinta praktiškai;
- kiek pasiekti VIS politikos tikslai;

³ Plg. 2004 m. vasario 19 d. Tarybos išvadų priedo 1 punkto g papunktį.

⁴ Plg. Šengeno konvencijos 5 straipsnio 1 dalies e punktą ir 15 straipsnį.

⁵ 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 767/2008 dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) ir apskaitimo duomenimis apie trumpalaikes vizas tarp valstybių narių (VIS reglamentas), OL L 218, 2008 8 13, p. 60.

⁶ Tarybos sprendimas Nr. 512/2004 dėl Vizų informacinės sistemos (VIS) sukūrimo (OL L 213, 2004 6 15, p. 5).

⁷ 2008 m. birželio 23 d. Tarybos sprendimas 2008/633/TVR dėl valstybių narių paskirtų institucijų ir Europolo prieigos prie Vizų informacinės sistemos (VIS) teroristinių ir kitų sunkių nusikaltimų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo tikslais (OL L 218, 2008 8 13, p. 129).

⁸ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 810/2009, nustatantis Bendrijos vizų kodeksą (OL L 243, 2009 9 15, p. 1).

- ar VIS atitinka tikslą atsižvelgiant į **veiksmingumą, efektyvumą, reikalingumą, suderinamumą ir pridėtinę vertę** ES vizų politikai.

Ataskaitoje (ir atliekant vertinimą, kuriuo ji grindžiama) taip pat:

- vertinama, ar naudojantis sistema jos tikslai pasiekiami pagrįstomis sąnaudomis;
- nagrinėjami atsižvelgiant į tikslus pasiekti rezultatai;
- nagrinėjama, kaip valstybės narės įgyvendino teisinę sistemą.

Vertinimą viduje atliko Komisija. Informacijai iš įvairiausių suinteresuotųjų subjektų surinkti naudotos kelios skirtingos duomenų rinkimo priemonės:

- atlikta išsami dokumentų peržiūra;
- valstybėms narėms ir Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūrai („eu-LISA“) išsiųsta ES apklausa; į ją atsakė 19 valstybių narių⁹.
- grįžtamoji informacija iš „eu-LISA“ valdybos ir VIS patariamosios grupės posėdžių, taip pat iš kompetentingų Tarybos darbo grupių (Vizų darbo grupės, „VIS draugų“ grupės, VISION), valstybių narių Šengeno vertinimų ir valstybių narių konsulatų visame pasaulyje bendradarbiavimo Šengeno klausimais vietos lygmeniu.

Tiek valstybėms narėms, tiek Komisijai diegiant ir taikant VIS visame pasaulyje, atsižvelgta į trečiųjų šalių, kurioms taikomas vizų režimas, piliečių ir vyriausybių nuomonę.

Šioje ataskaitoje taip pat remiamasi Jungtinio tyrimų centro atliktu vaikų pirštų atspaudų atpažinimo tyrimu¹⁰.

Nors šis vertinimas pagrįstas keturių metų VIS veikimo patirtimi, atsižvelgta į tai, kad VIS visame pasaulyje diegta palaipsniui, o tai reiškia, kad, pavyzdžiui, daugiau nei 50 proc. VIS operacijų atlikta regionuose, kur VIS įdiegta tik prieš 3–4 mėn. iki vertinimo pabaigos, todėl, atliekant vertinimą tų regionų turimi duomenys ir stebėseną buvo riboti. Nors tai gali būti laikoma ribojančiu veiksnio, iš surinktų tyrimų duomenų ir įrodymų buvo galima padaryti ne vieną išvadą dėl pagrindinių VIS aspektų ir vertinimo klausimų.

Šioje ataskaitoje ne tik pristatomi pagrindiniai atliekant vertinimą nustatyti faktai ir Komisijos nuomonė, bet ir nurodomi įvairūs rekomenduojami tolesni veiksmai.

2. PAGRINDINIAI VERTINANT NUSTATYTI FAKTAI

Apskritai, iš atliekant vertinimą nustatytų faktų matyti, kad pradėjus taikyti VIS: 1) supaprastintas ir palengvintas prašymų išduoti vizą nagrinėjimo procesas, nes užtikrinta, kad visų valstybių narių renkami duomenys būtų saugomi bendroje sistemoje ir kad jais būtų keičiamasi naudojantis šia sistema; 2) sumažėjo administracinė nacionalinių administravimo institucijų našta; 3) tvarkant prašymus išduoti vizą, atliekant patikrinimus prie išorės sienų

⁹ Austrija, Belgija, Čekija, Estija, Graikija, Islandija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Norvegija, Portugalija, Prancūzija, Slovakija, Švedija, Šveicarija ir Vokietija.

¹⁰ Jungtinio tyrimų centro (JRC) Piliečių gynimo ir saugumo institutas (angl. IPSC), „Vaikų pirštų atspaudų atpažinimas“ (angl. *Fingerprint Recognition for Children* (ataskaita EUR 26193 EN).

arba teritorijoje, nustatant trečiųjų šalių piliečius migracijos arba grąžinimo tikslais arba nagrinėjant prašymus suteikti prieglobstį taikytos aiškos, sklandžios ir veiksmingos procedūros.

Bendras vertinimas pagrįstas toliau nurodyta vertinimo kriterijų analize.

2.1. Ar naudojantis VIS buvo veiksmingai pasiekti jos tikslai?

Dauguma vertinime dalyvavusių valstybių narių sutiko¹¹, kad **pradėjus taikyti VIS supaprastinta prašymų išduoti vizą nagrinėjimo tvarka**, kuri buvo supaprastinta nustačius bendrą informacijos apie prašymus ir susijusius sprendimus saugojimo ir valstybių narių tarpusavio keitimo šia informacija sistemą.

„eu-LISA“ statistiniai duomenys rodo, kad nagrinėjimo procedūra nuo prašymo išduoti vizą pateikimo iki vizos išdavimo vidutiniškai užtrukdavo keturias dienas; daugumai valstybių narių prašymui išnagrinėti prireikdavo apie penkių dienų. Šis laikotarpis daug trumpesnis už teisinį 15 darbo dienų apribojimą.

Dauguma vertinime dalyvavusių valstybių narių¹² taip pat sutiko su tuo, kad **pradėjus taikyti VIS lengviau kovoti su sukčiavimu vizų srityje**, nors daugumų jų¹³ manė, kad ji neturėjo poveikio siekiui *užkirsti kelią* vizos prašančių asmenų bandymams apeiti kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kuri valstybė narė atsakinga už jų prašymų išduoti vizą nagrinėjimą.

Iš FRONTEX 2016 m. metinės rizikos analizės matyti, kad 2011 m. spalio mėn. pradėjus vykdyti VIS patikrinimus kertant sieną iškart po toėjusiu laikotarpiu (2012 m.) pasienyje aptikta daugiau suklastotų vizų ir ilgainiui atgrasyta nuo suklastotų vizų naudojimo siekiant atvykti į ES teritoriją¹⁴.

Dauguma atsakiusių valstybių narių¹⁵ manė, kad **pradėjus taikyti VIS lengviau atlikti patikrinimus išorės sienų perėjimo punktuose ir valstybių narių teritorijose**.

Remiantis duomenų žurnalais grindžiamomis „eu-LISA“ ataskaitomis, šiuo metu pirmos linijos patikrinimas naudojant pirštų atspaudus trunka vidutiniškai 1,36 sek., o jų nenaudojant – 0,31 sek. Antros linijos patikrinimas naudojant pirštų atspaudus trunka vidutiniškai 13,78 sek., o jų nenaudojant – 0,28 sek.

Pirštų atspaudų naudojimo pasienyje techninės pažangos ataskaitoje¹⁶ nustatyta, kad pirštų atspaudams prie oro sienų paimti ir patikrinti iš viso prireikia vidutiniškai 26 sek., o prie jūrų sienų – 44 sek. Šie duomenys rodo, kad padaryta didelė pažanga trumpinant patikrinimų prie išorės sienų laiką, palyginti su padėtimi, kai tai buvo daroma rankiniu būdu, taip dėl biometrinių duomenų šie patikrinimai tapo patikimesni.

¹¹ 14 iš 19 vertinime dalyvavusių valstybių narių.

¹² 17 valstybių narių.

¹³ 12 valstybių narių.

¹⁴ Daugiau informacijos žr. pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 6.1.3 skirsnį „Kovos su sukčiavimu palengvinimas“.

¹⁵ 14 valstybių narių.

¹⁶ Remiantis devynių valstybių narių atsakymais.

Didelė dauguma atsakiusių valstybių narių¹⁷ sutiko su tuo, kad pradėjus taikyti VIS joms buvo lengviau **nustatyti asmenis, neatitinkančius arba nebeatitinkančius atvykimo į valstybių narių teritorijas, buvimo arba gyvenimo jose sąlygų**, daugiausia dėl galimybės palyginti biometrinius duomenis.

Daugelis atsakiusių valstybių narių¹⁸ **taip pat manė, kad pradėjus naudoti VIS buvo lengviau taikyti Dublino reglamentą**, nes tuo atveju, kai vizą prieglobsčio prašytojui buvo išdavusi valstybė narė, buvo lengviau nustatyti, kuri valstybė narė atsakinga už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą. Statistiniai duomenys taip pat patvirtina tai, kad **visos valstybės narės gerai vertina VIS kaip įrodymo priemonę taikant Dublino procedūrą**: 2011 m. spalio mėn.–2015 m. lapkričio mėn. Vizų informacinė sistema su Dublino procedūra susijusiais tikslais pasinaudojo 12 Šengeno valstybių narių beveik 400 000 atvejų ir 15 valstybių narių, kad galėtų išnagrinėti beveik 1,38 mln. prieglobsčio bylų.

Beveik pusė atsakymus pateikusių valstybių narių mano, kad pradėta taikyti VIS padarė **teigiamą poveikį grėsmių valstybių narių vidaus saugumui prevencijai**, ir tik dvi valstybės narės šį poveikį laiko nedideliu. Šį suvokimą patvirtina statistiniai duomenys, iš kurių matyti, kad vidaus saugumo tikslais VIS naudojama gan vangiai, iš dalies dėl to, kad šiuo tikslu VIS pradėta naudoti neseniai¹⁹. Vangus naudojimas gali būti ir manomo nedidelio teigiamo VIS poveikio užkertant kelią grėsmėms vidaus saugumui priežastis, ir padarinys.

2.2. Ar, naudojantis VIS, efektyviai siekta jos tikslų?

Kuriant VIS per šešerius metus (2005–2011 m.) išleista beveik 151 mln. EUR. Be to, diegdamos savo nacionalines sistemas, valstybės narės išleido nuo 1–2 mln. iki 30 mln. EUR, iš viso apie 600 mln. EUR²⁰, įskaitant pirmųjų metų techninės priežiūros išlaidas. Valstybių narių išlaidos skyrėsi atsižvelgiant į jų konsulinių įstaigų tinklą ir naudojamos įrangos tipą. Apskaičiuoti valstybių narių patirtas sąnaudas kuriant nacionalines sistemas yra sudėtinga daugiausia dėl to, kaip sistemos yra organizuojamos nacionaliniu lygmeniu. Dažniausiai nacionalinės sistemos nebuvo kuriamos nuo nulio, o buvo atnaujintos ir pritaikytos esamos sistemos, kad jas būtų galima sujungti su VIS. Nuo tada, kai trečiųjų šalių piliečių patikrinimas ir tapatybės nustatymas buvo perkelti į VIS centrinę sistemą, VIS padėjo sukurti sinergijas Europos lygmeniu ir sumažinti sąnaudas nacionaliniu lygmeniu.

Kadangi nustatytas Šengeno vizos mokestis yra 60 EUR už prašymą, o šiuo metu Vizų informacinėje sistemoje saugoma beveik 23 mln. prašymų, tvarkydamos šiuos prašymus valstybės narės surinko daugiau kaip 1 380 mln. EUR. Vis dėlto šiomis pajamomis dengiamos ne tik VIS diegimo ir naudojimo išlaidos. Atsižvelgiant į didžiules pradines investicines sąnaudas, palyginti mažas tolesnės techninės priežiūros išlaidas ir net į visas kitas tvarkant

¹⁷ 15 valstybių narių.

¹⁸ 12 valstybių narių.

¹⁹ Sprendimas 2008/2633 pradėtas taikyti tik 2013 m. rugsėjo mėn., o 2015 m. gruodžio mėn. dauguma iš 16 valstybių narių, naudojusį VIS teisėsaugos tikslais, tai darė kelis mėnesius.

²⁰ Išsamesnė informacija pateikta Komisijos tarnybų darbinio dokumento 6.2 skirsnyje „Efektyvumas“ ir 2 priedo 3.5 skirsnyje.

vizas valstybių narių patirtas administracinės išlaidas atrodo, kad dauguma pradinių sistemos diegimo išlaidų jau amortizuotos.

Vis dėlto **pagrindinė sistemos nauda yra visuomeninė vertė, ir neįmanoma šios naudos įvertinti kiekybiškai:**

- naudojant ją gerinamas bendros vizų politikos vykdymas ir konsulinis bendradarbiavimas, taip pat teikiamos lengvai prieinamos ir saugios centrinių vizų institucijų konsultavimosi priemonės;
- ji suteikia galimybę nustatyti kiekvieno asmens, kuris gali neatitikti arba nebeatitikti atvykimo į valstybių narių teritorijas, buvimo arba gyvenimo jose sąlygų, tapatybę;
- ja naudojantis lengviau taikyti kriterijus ir mechanizmus, siekiant nustatyti už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingą valstybę narę, ir nagrinėjant patį prieglobsčio prašymą;
- ja prisidedama prie sunkių nusikaltimų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo.

2.3. Ar VIS, atsižvelgiant į jos tikslus, buvo reikalinga?

Atlikus vertinimą paaiškėjo, kad įgyvendinant Vizų informacinę sistemą atsižvelgiama į poreikius, problemas ir klausimus, dėl kurių ji iš pradžių buvo sukurta.

Todėl **VIS yra labai svarbi, kad bendra vizų politika galėtų gerai veikti ir būtų galima remti bendrą laisvo judėjimo erdvę.** Ją taikant, pirmiausia susiejant prašymus, padidėjo **vizų išdavimo proceso skaidrumas**, o skatinant valstybes nares vertinant prašymus remtis bendra praktika labiau **suderintos procedūros.**

Be to, taikant VIS, **prašymą išduoti vizą pateikiantys asmenys gali geriau numatyti vizų išdavimo procesą ir galutinį jo rezultatą.**

Be to, naudojant biometrinius duomenis, VIS tapo labai svarbia **tapatybės vagysčių ir palankiausių vizų išdavimo sąlygų paieškos** atvejų nustatymo priemone. **Biometrinių duomenų tikrinimas** laikomas bendros tapatybės nustatymo ir patikrinimo procedūros pagrindu.

Nors per vertinimą nustatytos tobulintinos sritys, jos daugiausiai yra techninės ir dėl jų nereikia peržiūrėti pradinių VIS tikslų.

2.4. Ar VIS dera su kitais susijusiais ES teisės aktais?

Atlikus vertinimą paaiškėjo, kad VIS ir kitų sričių ES politika labai dera tarpusavyje ir kad VIS ir kitų ES vidaus reikalų politikos sričių suderinamumas didėja.

VIS itin dera su keturių sričių politika:

- **sienų ir migracijos politika** – poveikis jai tikriausiai didžiausias ir teigiamiausias. Taikant VIS lengviau atlikti patikrinimus išorės sienų perėjimo punktuose ir valstybių narių teritorijose, taip pat lengviau nustatyti asmenis, neatitinkančius arba nebeatitinkančius atvykimo į valstybių narių teritorijas, buvimo arba gyvenimo jose sąlygų;
- **prieglobsčio politika** – įgyvendinant Vizų informacinę sistemą lengviau taikyti Dublino reglamentą, nes pateikiamos aiškos ir nepaneigiamos su vizos kriterijumi susijusios įrodymo priemonės bei naudinga informacija, reikalinga nagrinėjant anksčiau Vizų informacinėje sistemoje nustatyto asmens prašymą suteikti prieglobstį;
- **grąžinimo politika** – nors kol kas VIS per grąžinimo procedūrą taikyta palyginti retai, iš naujausių tendencijų matyti vis didėjantis poreikis naudotis šia priemone, kuria teikiamas nenuginčijamas per grąžinimo procedūrą būtinas tapatybės įrodymas;
- **saugumo politika** – šiuo metu VIS sprendimu grindžiama prieiga prie VIS teisėsaugos tikslais valstybėse narėse tebenaudojama gana nenuosekliai. Vis dėlto, atsižvelgiant į didelį pasitenkinimo lygį ir tikrą arba tikėtiną šios prieigos naudą, galima manyti, kad naudotojų ir užklausų ateityje daugės.

VIS – viena iš trijų pagrindinių centralizuotų ES sukurtų vidaus reikalų srities informacinių sistemų. Taip pat naudojamos:

- **Šengeno informacinė sistema (SIS)**, kurioje teikiami įvairūs perspėjimai apie asmenis ir daiktus, ir
- sistema **EURODAC**, kurioje saugomi išorės sienas neteisėtai kirtusių prieglobsčio prašytojų ir trečiųjų šalių piliečių pirštų atspaudų duomenys.

Šios trys sistemos papildo viena kitos užduotis, susijusias su išorės sienų apsauga ir parama nacionalinės valdžios institucijoms kovojant su nusikalstamumu ir terorizmu.

Ji taip pat yra svarbi priemonė, kuria naudojantis prieglobsčio institucijoms lengviau nustatyti už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą atsakingą valstybę narę ir vėliau nagrinėti konkrečius prašymus.

VIS taip pat dera su ES **prekybos arba turizmo politika**, nes per vertinimą nenustatyta, kad VIS būtų turėjusi reikšmingo poveikio šioms sritims arba būtų sumažėję turistinių arba verslo kelionių į valstybes nares.

2.5. Ar VIS kuria ES pridėtinę vertę?

Vertinimas parodė, kad VIS yra nepamainoma veiksmingos ir efektyvios bendros vizų politikos įgyvendinimo priemonė ir vis labiau prisideda prie ES išorės sienų saugumo užtikrinimo, kovos su neteisėta migracija ir padeda kovoti su terorizmu bei kitais sunkiais nusikaltimais ir taip kuria papildomą ES naudą.

VIS vaidmuo dabartinėje sienoms skirtų visos ES informacinių technologijų priemonių sistemoje didėja. Pagal neseniai pateiktą **Komisijos pasiūlymą dėl atvykimo ir išvykimo**

sistemos (AIS)²¹ taip pat būtų padaryta reikšmingų VIS reglamento pakeitimų, pirmiausia užtikrintas šių dviejų sistemų sąveikumas ir pakeičiamas sienų perėjimo punktuose atliekamų patikrinimų naudojantis VIS pobūdis. Sienų perėjimo punktuose ir konsulatuose tiesiogiai konsultuotis būtų galima abiem kryptimis (naudojantis AIS ieškoti informacijos sistemoje VIS ir atvirkščiai).

Šiuo metu nebegalima grįžti prie padėties, kai tik nacionalinės sistemos yra atsakingos už išorės sienų saugumą, kovą su vizų ir tapatybės klastojimu bei neteisėta migracija, arba padeda kovoti su terorizmu ir kitais sunkiais nusikaltimais.

3. KOMISIJOS POŽIŪRIS Į VERTINANT NUSTATYTUS FAKTUS

Atsižvelgdama į vertinimą, Komisija nustatė kelias pagrindines sritis, kuriose reikės išspręsti visas esamas problemas siekiant užtikrinti, kad naudojantis VIS būtų galima geriau pasiekti pagrindinius jos tikslus.

3.1. Duomenų kokybė

Duomenų kokybė yra viena pagrindinių vertinant nustatytų prioritetinių sričių. Daugiausia problemų, susijusių su duomenų kokybe, kyla dėl to, kad nepakankamai gerai taikomos teisės nuostatos, nors kai kada teisės aktuose nepakankamai atsižvelgiama į kokybės reikalavimus, kuriuos reikia įvykdyti, kad sistema būtų naudojama efektyviai.

Nustatyta ir su raidiniais skaitmeniniais, ir su biometriniais duomenimis susijusių kokybės problemų. Prie tipinių problemų priskiriama:

- įvairių atleidimo nuo įpareigojimo duoti pirštų atspaudus priežasčių painiojimas;
- painiojimas, kada biometriniai duomenys neprivalomi dėl teisinių priežasčių (pvz., prašymą pateikiantis asmuo yra valstybės arba vyriausybės vadovas arba jaunesnis nei 12 metų vaikas), o kada pirštų atspaudų neįmanoma paimti fiziškai.

Pastaruoju atveju taip pat reikėtų skirti laikinąjį ir nuolatinį negalėjimą paimti atspaudus.

Dėl raidinių skaitmeninių duomenų pažymėtina, kad valstybės narės, nors ir aiškiai įpareigtos įvesti į VIS visus prašymų išduoti vizą duomenis, šį įpareigojimą kol kas vykdo ne iki galo. Pradėjus naudoti ryšių palaikymo tinklą „VIS Mail“ ir natūralų jo ryšį su VIS, ateityje, jei esami duomenys nebus visiškai suderinti su konkrečia konsultavimosi reikalavimais, konsultuotis per „VIS Mail“ bus neįmanoma.

Atliekant vertinimą, ne kartą atkreiptas dėmesys į tai, kad svarbu tinkamai susieti to paties asmens arba grupėje keliaujančių asmenų prašymus. Netinkamas susiejimas gali turėti rimtų padarinių galimybei atsekti asmens prašymų istoriją, todėl trukdo siekti tikslo registruoti duomenis Vizų informacinėje sistemoje. Todėl labai svarbu nedelsiant ištaisyti nustatytas

²¹ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas atvykimo ir išvykimo sistema (AIS), kurioje registruojami trečiųjų šalių piliečių, kertančių Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienas, atvykimo ir išvykimo bei atsisakymo leisti jiems atvykti duomenys, nustatomos prieigos prie AIS teisėsaugos tikslais sąlygos ir iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 767/2008 ir Reglamentas (ES) Nr. 1077/2011, COM(2016) 194 *final*.

klaidingas sąsajas. Ateityje kitoms nei sąsają sukūrusioji valstybėms narėms turėtų būti suteikiama galimybė ištaisyti klaidą ir pakeisti klaidingą sąsają.

3.2. Ataskaitų teikimas stebėsenos ir statistikos tikslais

Viena iš didelių kliūčių, su kuriomis susidurta renkant informaciją vertinimui ir kitiems procesams, kurių informacija įtraukta į šią ataskaitą, buvo problemos siekiant rasti informatyvių ir patikimų statistinių duomenų.

Neturėdama neginčijamų kiekybinių įrodymų, Komisija negalėtų:

- tinkamai stebėti, kaip valstybės narės taiko ES teisės aktus (atlikdama politikos vertinimą arba vykdydama tikslinius procesus, pvz., Šengeno vertinimą);
- pagrįsti politikos plėtojimo.

Pagal dabartinį VIS reglamentą statistinių duomenų rengimo užduotis patikėta tik valstybėms narėms. Vis dėlto, taikant tokią centralizuotą sistemą kaip VIS, kai duomenis skirtingai rengia ir renka 26 įvairios valstybės, trūksta efektyvumo ir susidaro nereikalinga administracinė našta. Praktiškai daugumą šių duomenų galima nedelsiant lengvai gauti iš VIS ir juos lengvai surinkti nuasmenintus ir mažiausiomis pastangomis įvairiais statistikos arba bandymų tikslais.

3.3. Naudojimasis VIS renkant duomenis

Nors atliekant vertinimą nustatyta, kad VIS labai palengvino kovą su vizų sukčiavimu, ši sistema nebuvo sukurta tam, kad užkirstų kelią sukčiavimui, susijusiam su padirbtais dokumentais ar padirbtais pasais, pateiktas, kai teikiamas prašymas išduoti vizą. Kadangi, nustačius įpareigojimą tikrinti keliautojų pirštų atspaudus, sukčiams sunkiau kirsti sieną naudojantis apgaule gautomis vizų įklijomis, kaip grandininė reakcija gali būti pradedamos naudoti ne apgaule gaunamos vizų įklijos, bet konsulatuose apgaule gaunamos vizos (teikiant prašymą išduoti vizą). Dėl to padidėtų su kitų rūšių dokumentais (pvz., kelionės dokumentais) susijusio sukčiavimo tikimybė. Siekdami to išvengti, konsulatai, prieš imdami pirštų atspaudus, tinkamai taikydami esamas tapatybės nustatymo priemones, turėtų patikrinti prašymą pateikiančio asmens tapatybę.

Vizų kodekse nurodyta, kad 59 mėnesius po pirštų atspaudų užregistravimo pateikus prašymą, šie pirštų atspaudai turėtų būti nukopijuojami, kai pateikiami vėlesni prašymai. Taigi asmeniui nereikia dar kartą atvykti asmeniškai arba dar kartą duoti pirštų atspaudų. Vis dėlto atlikus vertinimą paaiškėjo, kad praktiškai to laikomasi retai. Valstybės narės dažnai pakartotinai ima pirštų atspaudus pateikus kiekvieną prašymą, nes abejoja dėl asmens tapatybės arba asmuo neprisimena, ar jo pirštų atspaudai buvo imti anksčiau ir kada tai vyko.

3.4. Naudojimasis VIS prie išorės sienų

VIS daro labai teigiamą poveikį kontrolės prie išorės sienų griežtinimui ir lengvinimui. Pirmiausia, tikrinant pirštų atspaudus kartu su vizos numeriu, daug lengviau kovoti su vizų klastojimu.

Nors tikrinti vizos numerį kartu su pirštų atspaudais naudojantis VIS privaloma nuo 2011 m. spalio mėn., šis įpareigojimas tebėra vykdomas nepakankamai ir kiekvienoje valstybėje narėje labai skiriasi.

Galima tikėtis, kad laipsniškai mažėjant vizų, išduodamų neimant pirštų atspaudų (t. y. vizų, išduodamų prieš įdiegiant sistemą konkrečiame regione), prie išorės sienų daugės patikrinimų naudojantis VIS, o ypač patikrinimų, kuriuos atliekant tikrinamas ir vizos numeris, ir pirštų atspaudai.

3.5. Duomenų naudojimas prieglobsčio tikslais

VIS yra labai svarbi priemonė nustatant valstybę narę, atsakingą už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą. Ją naudojant sparčiai ir patikimai teikiama informacija apie tai, ar prieglobsčio prašytojui buvo išduota viza, ir apie prieglobsčio prašytojo tapatybę. Taigi teikiamas įrodymas, kuriuo remiantis nustatoma atsakinga valstybė narė, ir palengvinamas vizos kriterijumi pagal Dublino reglamentą grindžiamas perėmimas savo žinion.

Prieglobsčio tikslais Vizų informacinė sistema besinaudojusios valstybės narės patvirtino, kad VIS gali būti naudojama ne tik padedant taikyti Dublino reglamentą, bet ir nagrinėjant prašymus suteikti prieglobstį, pirmiausia nustatant prašymus pateikiančių asmenų tapatybę ir patikimumą. Vis dėlto atlikus vertinimą paaiškėjo, kad Vizų informacinė sistema prieglobsčio tikslais naudojasi tik nedaugelis valstybių narių²².

3.6. Duomenų naudojimas teisėsaugos tikslais

Prieiga prie VIS teisėsaugos tikslais įdiegta labai neseniai, todėl vertinimo rezultatai tebėra nenuoseklūs ir negalutiniai. Remiantis valstybių narių pateiktais duomenimis, galima daryti tik preliminarį išvadą. Naudojimasis VIS teisėsaugos srityje gali didėti, nes apskritai VIS aiškiai laikoma veiksminga ir naudinga priemone, kuria remiama teroristinių ir kitų sunkių nusikaltimų prevencija, atskleidimas ir tyrimas. VIS gali teikti naudingą informaciją, kuri gali padėti nustatyti įtariamuosius arba nukentėjusiuosius ir palengvinti nusikalstamų veikų tyrimus.

Vis dėlto teisėsaugos srityje Vizų informacinė sistema valstybėse narėse vis dar naudojama labai nenuosekliai. Pirmiausia dar nesinaudojama pirštų atspaudų paieškos galimybe. Vertinant nenustatyta konkrečių reto naudojimosi prieiga prie VIS teisėsaugos tikslais priežasčių. Vis dėlto dabartinius trūkumus būtų galima paaiškinti sąlyginiu sistemos

²² Dublino procedūroje prieglobsčio tikslais VIS naudojo 12 Šengeno valstybių narių, o prieglobsčio prašymo nagrinėjimo tikslais – 15 valstybių narių, nors didžiąją daugumą paieškų atliko tik keturios valstybės narės. Daugiau informacijos žr. Komisijos tarnybų darbinio dokumento 6.1.6 skyriuje ir 2 priedo 1.6 skyriuje.

naujoviškumu, nepakankamu galimų naudotojų informuotumu apie ją ir kylančiais techniniais bei administraciniais sunkumais.

3.7. Duomenų apsauga Vizų informacinėje sistemoje

Duomenų subjektų teisės yra svarbi duomenų apsaugos teisės dalis. Užtikrinant duomenų subjektų prieigą prie apie juos saugomų duomenų, galimybę šiuos duomenis taisyti ir naikinti, duomenų subjektai turi skaidresnę informaciją apie duomenų tvarkymą, galima lengviau atskleisti neteisėtą tvarkymą ir gerėja duomenų, kuriuos galima tvarkyti teisėtai, kokybė. Šie aspektai dar svarbesni tokioje srityje kaip prašymai išduoti vizą, nes joje, atsižvelgiant į galimus neigiamus neteisėto tvarkymo padarinius, labai svarbu laikytis teisinės sistemos.

Pažymėtina, kad, kaip nustatyta atliekant vertinimą, duomenų subjektai nepateikė arba pateikė labai nedaug prašymų, kad galėtų pasinaudoti prieiga prie VIS saugomų savo asmens duomenų, juos pataisyti arba pašalinti. Šį nustatytą faktą būtų galima paaiškinti tuo, kad valstybės narės gerai užtikrina asmens duomenų apsaugą. Vis dėlto tai iš dalies galėtų būti susiję ir su tuo, kad duomenų subjektai nežino savo duomenų apsaugos teisių ir, kaip jomis naudotis (pvz., kam reikėtų teikti prašymus).

Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnui atlikus patikrinimus vietoje siekiant stebėti asmens duomenų tvarkymo ir VIS centrinės sistemos saugumo auditų teisėtumą, nenustatyta duomenų apsaugos problemų. Per beveik trejus veikimo metus dėl „eu-LISA“ negauta jokių su duomenų apsauga susijusių skundų.

4. TOLESNI VEIKSMAI

4.1. Trumpalaikės ir (arba) vidutinės trukmės priemonės

Kokybės klausimai

Siekiant pagerinti duomenų kokybę ankstyvame prašymų išduoti vizą teikimo procedūros etape, būtų galima nustatyti duomenų kokybės trūkumų rodiklius, kuriais remiantis būtų tikrinami pateikiami prašymai. Pavyzdžiui, būtų galima sudaryti trumpą sąrašą **kiekvienam prašymui taikomų paprastųjų rodiklių, kuriais būtų atkreipiamas dėmesys į laukelio trūkumą** (pvz., datą, vardą arba pavardę, netikslius duomenis ir pan.) **ir kuriuos naudojant kiekvienas būsimas naudotojas būtų įspėjamas apie galimą kokybės trūkumą.**

Taip pat reikėtų apsvarstyti galimybę taikyti tinkamas priemones, kuriomis būtų užtikrinama, kad dėl Vizų informacinėje sistemoje trūkstamos informacijos nekiltų grėsmė išankstiniam konsultavimuisi. Siekiant išspręsti šį klausimą, **VIS galėtų būti suprogramuota taip, kad būtų neleidžiama teikti išankstinio konsultavimosi užklauso, kol sistemoje bus tinkamai užpildyta visa atitinkama VIS reglamento 9 straipsnyje reikalaujama informacija.** Be to, siekiant išvengti ilgos paieškos sienų perėjimo punktuose, naudojantis sistema turėtų būti galima sparčiai ir vienareikšmiškai nustatyti asmenis, kurių pirštų atspaudų sistemoje trūksta, ir šio trūkumo priežastį.

Pirštų atspaudų atžvilgiu **sistema turi būti techniškai pritaikyta taip, kad ja naudojantis būtų galima geriau atskirti, kada pirštų atspaudų nereikia dėl teisinių priežasčių, o kada**

jų negalima paimti dėl faktinės priežasties. Tai užtikrinus, sistema galės geriau teikti tiksliai apibrėžtus duomenis, kuriais remiantis bus galima tikrinti, ar konsulatai tinkamai vykdo su pirštų atspaudais susijusius įpareigojimus, ir nustatyti atvejus, kuriais asmeniui buvo atsisakyta išduoti vizą atsižvelgiant į faktinę priežastį, dėl kurios nebuvo galima paimti jo pirštų atspaudų.

Kad būtų pašalintos nurodytos biometrinių duomenų rinkimo kliūtis, pirmiausia darančias poveikį veido atvaizdų kokybei, ir kad ateityje būtų galima atlikti kombinuotąją paiešką naudojant veido atvaizdą, būtų galima nustatyti alternatyvius standartus, pvz., kad **nuotraukos būtų daromos tiesiog konsulate, kai teikiamas prašymas išduoti vizą.**

Vykdam centralizuotą duomenų kokybės stebėseną, taip pat nustačius ir įgyvendinant bendrus su ja susijusius sprendimus, būtų galima efektyviau atsižvelgti į šiuos klausimus. Todėl ateityje agentūrai „eu-LISA“ reikėtų pavesti su tuo susijusias pareigas, įskaitant užduotį rengti duomenų kokybės ataskaitas.

Centralizuoti techniniai išankstinio konsultavimosi ir atstovavimo sprendimai

Būtų galima numatyti centralizuotą techninį sprendimą, kurį taikytų visos valstybės narės, susijusios su pirminiu konsultavimusi, greičiausiai naudojant **priimančiųjų valstybių narių nustatymo matricą**. Taikant šį sprendimą, būtų sukurta sąveika, o valstybėms narėms būtų paprasčiau prižiūrėti susijusias IT sistemas, taip pat užtikrinti, kad, prieš pradėdant konsultacijas, atitinkami duomenys būtų saugomi Vizų informacinėje sistemoje.

Taip pat būtų galima apvarstyti galimybę **naudojant ex post pranešimą** taikyti **centralizuotą techninį sprendimą, siekiant nustatyti atitinkamas priimančiąsias valstybes nares**. Tokiu būdu, prieš išsiunčiant pranešimą, atitinkami duomenys būtų saugomi sistemoje.

Galiausiai **taip pat būtų galima apvarstyti galimybę valstybių narių konsulinių atstovybių matricai taikyti centralizuotą techninį VIS sprendimą**. Tai būtų naudinga valstybėms narėms, nes į atstovavimo susitarimus nebereikėtų įtraukti techninių apibrėžčių ir būtų apskritai lengviau sudaryti naujus susitarimus. Tai taip pat būtų naudinga prašymus pateikiantiems asmenims, nes būtų panaikintas neapibrėžtumas dėl to, kaip atstovavimo atveju vykdoma procedūra.

„VIS Mail“ integravimas į VIS

Kad centrinėje ir nacionalinėse sistemose saugomais duomenimis būtų keičiamasi nuosekliau, **„VIS Mail“ konsultavimosi mechanizmą reikėtų integruoti į VIS infrastruktūrą**. Įgyvendinus šią priemonę, valstybėms narėms taip pat būtų lengviau vykdyti joms pavestas užduotis, nes nacionaliniu lygmeniu reikėtų tvarkyti ir prižiūrėti mažiau sistemų. Kartu, būtų galima atlikti per „VIS Mail“ vykdytiną reikiamų pranešimų (pvz., konsulinio bendradarbiavimo, RTGV²³ išdavimo pranešimų) patikrą.

²³ Riboto teritorinio galiojimo vizos.

Pakartotinis pirštų atspaudų ėmimas per 59 mėnesius

Dabartinę problemą, susijusią su 59 mėnesių taisykle dėl pirštų atspaudų kopijavimo, galbūt būtų galima išspręsti, jei kiekvienas konsulas išduotų **kvitą, kuriuo būtų patvirtinama, kad jis tam tikrą dieną paėmė konkretaus prašymą pateikusio asmens pirštų atspaudus**. Atitinkamam asmeniui būtų nurodoma pateikti šį kvitą, jei per ateinančius 59 mėnesius jis dar kartą pateiktų prašymą išduoti vizą.

Prieiga prie VIS teisėsaugos tikslais

Kadangi prieiga prie VIS teroristinių ir kitų sunkių nusikaltimų prevencijos, atskleidimo ir tyrimo tikslais įdiegta, siekiant išsiaiškinti, kodėl sistema šiuo tikslu iki šiol naudotasi nedažnai, reikia daugiau informacijos ir įrodymų.

Ateityje teisėsaugos institucijoms būtų galima suteikti **galimybę ieškoti informacijos** Vizų informacinėje sistemoje **naudojant latentinius pirštų atspaudus ir nuotraukas**. Ją suteikus, paieška būtų naudingesnė ir efektyvesnė.

Sisteminis naudojimas Vizų informacine sistema prie sienų

Valstybių narių valdžios institucijos turėtų būti skatinamos vykdyti nustatytą įpareigojimą atlikti **privalomus patikrinimus naudojantis VIS, tikrinant vizos numerį kartu su vizos turėtojo pirštų atspaudais**. Praktinė informacija apie vizų patikrinimus prie išorės sienų pateikta Praktiniame sienos apsaugos pareigūnų vadove ir buvo atnaujinta visiškai įdiegus sistemą. Be to, kaip numatyta, **padidinus prie išorės sienų taikomų informacinių sistemų sąveikumą**, gali būti palengvinti ir paspartinti būtini patikrinimai. Kadangi viena iš pagrindinių sisteminio tikrinimo VIS kliūčių yra eilės sienos perėjimo punktuose, šios geresnės naudojimo galimybės ir atvykimo ir išvykimo sistemos plėtojimas turėtų daryti teigiamą poveikį.

Naudojimas VIS nustatant dėl neteisėto išorės sienos kirtimo sulaikytų arba neteisėtai valstybėje narėje esant aptiktų asmenų tapatybę

Valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę pradėti **teritorijoje vykdyti sistemingus galiojančių kelionės dokumentų neturinčių neteisėtų migrantų patikrinimus**, kad būtų galima nustatyti jų tapatybę grąžinimo tikslais. Nors trečiosios šalys iš VIS surinktų duomenų dažnai nelaiko pakankamu įrodymu, kuriuo remiantis būtų galima išduoti kelionės dokumentus grąžinimo tikslu, sistema vis tiek gali būti naudinga siekiant nustatyti pilietybę ir atliekant tolesnius tyrimus. Be to, naujausiuose ES readmisijos susitarimuose paieškos Vizų informacinėje sistemoje rezultatai laikomi pilietybės įrodymais.

Grąžinimo tikslais Vizų informacine sistema šiuo metu naudojama tik labai ribotai. Vis dėlto Vizų informacinei sistemai galėtų tekti daug svarbesnis vaidmuo, jei būtų suteikta **galimybė joje saugoti nuskaitytą vizos prašančio asmens paso duomenų puslapį**. Suteikus valstybėms narėms galimybę gauti neteisėto migranto paso kopiją, galėtų pagerėti veiksmingo

grąžinimo galimybės ir paspartėtų procedūra. Be to, būtų galima grąžinti daugiau asmenų remiantis ES kelionės dokumentu, išduotu grąžinimo tikslais²⁴, kartu su paso kopija.

Sisteminis VIS naudojimas prašymų suteikti prieglobstį tikslais

Visos valstybės narės turėtų sistemingiau naudotis VIS galimybėmis prieglobsčio tikslais.

Visos valstybės narės turėtų būti skatinamos naudotis VIS prieglobsčio tikslais:

- siekiant nustatyti už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą atsakingą valstybę narę, kad būtų galima užtikrinti veiksmingesnę ir vienodesnę praktiką, ir
- nagrinėjant prašymo suteikti prieglobstį esmę, siekiant nustatyti prašymą pateikiančio asmens tapatybę ir patikimumą.

Dėl Dublino procedūros pažymėtina, kad pasiūlyme dėl reglamento „Dublinas III“ išdėstymo nauja redakcija²⁵ nustatytas valstybių narių įpareigojimas atlikti paiešką Vizų informacinėje sistemoje. Ateityje prieglobsčio institucijoms turėtų būti suteikiama prieigos teisė, kad atlikdamos patikimumo vertinimą jos galėtų patikrinti kelionės tikslą.

Duomenų apsauga

Nacionalinės duomenų apsaugos institucijos turėtų būti raginamos atlikti diplomatinių atstovybių, konsulinių įstaigų ir išorės paslaugų teikėjų duomenų subjektams teikiamos informacijos **kokybės kontrolę** ir vykdyti sistemingesnius patikrinimus, įskaitant nacionalinės VIS auditus.

Efektyvesnė paieška siekiant kovoti su sukčiavimu

Naudojantis VIS, pirmiausia naudojant biometrinius duomenis, labai pagerėjo kova su tapatybės klatojimu vykdant vizų išdavimo procedūrą ir prie sienų. **Būtų galima išplėsti antros linijos paieškos prie sienų taikymo sritį** ir taikyti ją keliautojams, kurių fiziškai negalima patikrinti pagal pirštų atspaudus (arba tiems asmenims, kurių pirštų atspaudų nepavyko paimti fiziškai, kai pateikiamas prašymas išduoti vizą), kad būtų galima gauti netikslūs rezultatus. Tokie rezultatai sienos apsaugos pareigūnams suteiktų daugiau informacijos, kuria remdamiesi jie galėtų nustatyti, ar kyla įtarimų dėl klatojimo.

VIS duomenimis grindžiami statistiniai duomenys

Dėl statistinių duomenų atrodo, kad **užduotį rengti ataskaitas** valstybių narių vardu derėtų **patikėti agentūrai „eu-LISA“**. Panašiai, kaip pasiūlyta dėl AIS, galėtų būti reikalaujama, kad „eu-LISA“ sukurtų centrinę duomenų saugyklą ir suteiktų galimybę ja reguliariai naudotis Komisijai, valstybėms narėms ir ES agentūroms (pvz., FRONTEX arba Europolui). Šiuo tikslu agentūrai „eu-LISA“ taip pat reikėtų patikėti saugoti duomenų tvarkymo operacijų, atliktų taikant Sprendimą 2008/633/TVR, įrašus. Ilgainiui turėtų būti sudarytos sąlygos derinti

²⁴ Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos kelionės dokumento neteisėtai ES esantiems trečiųjų šalių piliečiams grąžinti pasiūlymas, COM(2015) 668 *final*, 2015 m. gruodžio 15 d.

²⁵ COM(2016) 270 *final*.

šiuos duomenis su kitų duomenų bazių (pvz., AIS) duomenimis, siekiant parengti strategines migracijos tendencijų ataskaitas. Tada valstybės narės galėtų susipažinti su:

- techniniais statistiniais duomenimis (prašymų išduoti vizą sukūrimo, paieškų, autentiškumo patikrinimų pasienyje per valandą, dieną, mėnesį, metus ir kt.);
- informacija apie VIS veikimo rezultatus, atsižvelgiant į tikslus (bendruosius ir kiekvienos valstybės narės duomenis);
- verslo žvalgybos ir analitiniais VIS duomenimis (galimybę sukurti atskirą saugyklą, panašią į AIS saugyklą), kuriais būtų atsižvelgiama į visų valstybių narių su vizomis susijusią veiklą. Šiuo atžvilgiu Komisijai (Vizų kodekse) pavestą vizų statistinių duomenų rengimo užduotį būtų galima perduoti agentūrai „eu-LISA“.

Be to, **būtų galima nustatyti, kad šiuo metu agentūros „eu-LISA“ kas dvejus metus rengiama techninio VIS veikimo ataskaita būtų rengiama kasmet.** Dėl to pagerėtų sistemos stebėseną, o atitinkamos nuostatos būtų suderintos su panašių priemonių (SIS, EURODAC) nuostatomis.

Persvarstytame VIS reglamente turėtų būti nustatyta Komisijos galimybė prašyti, kad „eu-LISA“ pateiktų statistinius duomenis apie konkrečius sistemos įgyvendinimo aspektus arba tai, kaip valstybės narės įgyvendina įvairius su VIS susijusius politikos aspektus, pirmiausia duomenis, kurių reikia valstybių narių Šengeno vertinimams atlikti.

4.2. Kiti galimi būsimi VIS pakeitimai

Reikėtų ne tik atsižvelgti į ankstesnio VIS teisinės sistemos taikymo patirtį, bet ir atkreipti dėmesį į galimą VIS naudojimą ateityje. Vis labiau susaistytame pasaulyje, kuriame įvairių sričių politiką sieja sudėtingi tarpusavio ryšiai, VIS teikia įvairios naudos, kurios neįmanoma įvertinti kiekybiškai ir kuri padeda užtikrinti sienų saugumą. Tokia nauda, be kita ko, galėtų būti **paprasta ir nebrangi sąsaja su:**

- **esamomis ES sistemomis (SIS, EURODAC);**
- **būsimomis ES sistemomis (AIS);**
- **duomenų bazėmis (Pavogtų ir pamestų kelionės dokumentų).**

Remdamasi 2016 m. balandžio 6 d. priimtu komunikatu „Patikimesnės ir pažangesnės sienų ir saugumo informacinės sistemos“²⁶ (Pažangiai valdomų sienų komunikatas), Komisija sudarė **aukšto lygio informacinių sistemų ir sąveikumo ekspertų grupę.** Jai pavesta išnagrinėti teisinius, techninius ir su veikimu susijusius įvairių galimybių užtikrinti sąveikumą su SIS, VIS ir EURODAC aspektus. Galutinę ataskaitą su rekomendacijomis tikimasi gauti 2017 m. viduryje. Remiantis ja ir siekiant užtikrinti sąveikumą su kitomis sistemomis, gali būti daromi teisiniai VIS pakeitimai.

²⁶ COM(2016) 205 *final*.

Be to, iki metų pabaigos pristatytas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo teisės akto sukurti **ES kelionių informacijos ir leidimų sistemą** (angl. ETIAS), taip pat naujos „eu-LISA“ užduotys, įskaitant visų sistemų duomenų kokybės centrinių stebėjimo pajėgumų kūrimą.

Plėtojant ir įgyvendinant tolesnį techninį ir veikimo sąveikumą ir naujas funkcijas, būtina atsižvelgti į Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnyje pripažintą pagrindinę teisę į asmens duomenų apsaugą, pirmiausia į iš šios teisės kylantį tikslo ribojimo principą²⁷.

Ieškant galimybių užtikrinti didelės apimties sistemų sąveikumą, ypatingą dėmesį reikėtų skirti naujojo Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 2016/679 25 straipsnyje ir Duomenų apsaugos teisės saugos srityje direktyvos 2016/680 20 straipsnyje nurodytiems pritaikytosios duomenų apsaugos reikalavimams.

Be to, 2015 m. atlikus „eu-LISA“ vertinimą²⁸ nustatyta, kad, siekiant užtikrinti visišką VIS operacijų valdymo suderinamumą, su ryšių infrastruktūra susijusius Komisijos įpareigojimus reikėtų perduoti agentūrai „eu-LISA“. Dėl kai kurių iš šių iniciatyvų ir nustatytų faktų reikės iš dalies keisti VIS teisines priemones ir kitus teisės aktus.

Atliekant vertinimą atkreiptas dėmesys į valstybių narių suinteresuotumą taip pat turėti informaciją apie nacionalines **ilgalaikes vizas, įskaitant Vizų informacinėje sistemoje užregistruotus biometrinius duomenis**.

Be to, reikėtų ištirti galimybę **pritaikyti centrinės sistemos sąranką**, kad būtų geriau reaguojama į poreikį esant sutrikimams sparčiai ir efektyviai prisitaikyti prie naudojimosi sistema poreikių.

Kad „eu-LISA“ galėtų išbandyti įvairias VIS funkcijas, jai reikėtų sudaryti palankesnes sąlygas naudoti tikroviškesnius bandymų sprendimus, atitinkančius taikomą duomenų apsaugos sistemą.

²⁷ 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo 4 straipsnio 1 dalies b punktas.

1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo 6 straipsnio 1 dalies b punktas, vėliau pakeistas 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 5 straipsnio 1 dalies b punktu, OL L 119, 2016 5 4, p. 1–88.

2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/977/TVR dėl asmens duomenų, tvarkomų vykdančios policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, apsaugos 3 straipsnis, vėliau pakeistas 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/680 dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, ir kuriuo panaikinamas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/977/TVR 4 straipsnio 1 dalies b punktu, OL L 119, 2016 5 4 p. 89–131.

²⁸ „Nepriklausomas išorinis Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūros „eu-LISA“ vertinimas“ (angl. *Independent external evaluation of the European Agency for the operational management of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice - eu-LISA*), ISBN 978-92-79-58236-3, katalogo numeris DR-01-16-464-EN-N.

Galiausiai, kaip nurodyta atlikus jaunesnių nei 12 metų vaikų pirštų atspaudų patikimumo tyrimą²⁹, taip pat atsižvelgiant į 2016 m. Komisijos ataskaitą dėl prekybos žmonėmis³⁰, **reikėtų toliau svarstyti galimybę iki 6 metų sumažinti vaikų amžiaus ribą pirštų atspaudams paimti, atsižvelgiant į vaiko interesus ir pirmiausia siekiant įvertinti galimybes padėti nustatyti prekybos žmonėmis aukas bei išaiškinti prekiautojus žmonėmis.**

4.3. Galimas teisės aktų persvarstymas

Kai kuriuos atliekant VIS teisinės sistemos vertinimą nustatytus trūkumus galima pašalinti ir kai kurias rekomendacijas dėl tobulinimo galima įgyvendinti tik persvarsčius VIS teisinį pagrindą. Pavyzdžiui, reikėtų:

- perduoti įpareigojimą rengti statistinius duomenis agentūrai „eu-LISA“;
- užtikrinti sąveikumą su kitomis sistemomis;
- nustatyti geresnės duomenų kokybės taisykles ir rengti duomenų kokybės ataskaitas;
- iš dabartinių teisės aktų išbraukti pasenusias nuostatas (pvz., dėl diegimo, sąrankos ir perėjimo prie „VIS Mail“ arba įvairių pereinamųjų laikotarpių).

Numačius teisės aktų persvarstymą ir esant poreikiui Komisija atliks poveikio vertinimą, kuriame išanalizuos ir įvertins įvairių tokio pasiūlymo politikos galimybių tikėtiną poveikį.

²⁹ Žr. JRC parengtą ataskaitą EUR 26193 EN „Vaikų pirštų atspaudų atpažinimas“ (angl. *Fingerprint Recognition for Children*).

³⁰ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, pridodamas prie dokumento „Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl kovos su prekyba žmonėmis pažangos“, SWD(2016) 159 *final*.